

Foredrag ved museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland
Kulturhistorie Tønder:

Det lyder som et eventyr... Sange og sangtradition i Sønderjylland

Foredraget handler om sangens historie og rolle i Sønderjylland. Hvordan sangtraditionen udviklede sig i foreninger, forsamlingshuse og private hjem siden afstemningstiden i 1920, og om hvordan Højskolesangbogen langsomt, men sikkert, vandt indpas i Sønderjylland på bekostning af Den blaa Sangbog.

I genforeningstiden indgik sangene først og fremmest i det væld af møder og fester, der blev afholdt i perioden

Gennem sangen har man fået afløb for den glæde, taknemmelighed og lettelse, man i den dansksindede sønderjyske befolkning har følt, da afstemningen kom, og da Genforeningen blev en realitet.

Selve det at synge sammen i store forsamlinger gav fælles identitet, løftede stemningen, "festliggjorde" begivenhederne og skabte fællesskabsfølelse.

Mødeaktiviteten i Sønderjylland gik i gang umiddelbart efter, at 1. verdenskrig var slut. Ofte deltog flere hundrede mennesker i disse møder, der kunne være meget langvarige og omfattede mange taler og fællessange.

Hvad sang man?

Det er et meget blandet repertoire, man finder i de forskellige sanghæfter fra afstemnings- og genforeningstiden. Mange af sangene er skrevet af 1800-tallets kendte danske digtere. Andre er forfattet af lokale sønderjyske digtere.

Hvis man sammenligner repertoiret i sanghæfterne fra afstemnings- og genforeningstiden med det, man finder i samtidens sangbøger, er der mange sammenfald, men det er også tydeligt, at man har haft et klart fokus på det konkrete behov, hæfterne har skullet opfylde.

Derfor er der mange fædrelandssange, historiske sange, bl.a. om de slesvigske krige og andet, der vedrører den specielle sønderjyske historie og det sønderjyske landskab.

Der er meget få erindringer, der går i dybden mht., hvad sønderjyderne helt konkret sang ved de mange fester og begivenheder i perioden 1919-1920.

Det generelle indtryk er, at man sang rigtig meget, og at det selvfølgelig først og fremmest var de nationale sange, der var populære.

Flere steder var der regulære sangerkrige i dagene op til afstemningen.

Sangen i Sønderjylland efter 1920

Efter 1920 gik det lynhurtigt med at få oprettet nye steder, hvor man kunne synge: nye skoler, både efterskoler, højskoler og nye forsamlingshuse skød op overalt. Alene i løbet af de første par år omkring Genforeningen blev der oprettet fem efterskoler i Sønderjylland (Agerskov, Rens, Løgumgårde, Hoptrup og Nordborg Slot).

På højskoleområdet genåbnede Rødding Højskole i 1920, og derefter fulgte Danebod, Hoptrup og Rønshoved.

Mht. forsamlingshuse blev der opført fem nye i 1920, og i løbet af 1920'erne kom der 28 flere til!

Den blaa Sangbogs rolle efter 1920

Op gennem 1920'erne og -30'erne spillede Den blaa Sangbog fortsat en dominerende rolle, når man mødtes til foredrag og arrangementer i Sønderjylland. Men langsomt kom der - især fra de danske lærere der var kommet til landsdelen efter 1920 og fra unge sønderjyder der havde været på efterskole eller højskole i Danmark – et ønske om at gå over til Højskolesangbogen, "at få et sangfællesskab med resten af Danmark", som man udtrykte det. Det tog sin tid, og besættelsen var også med til at forhale denne udvikling, for her fik Den blaa Sangbog igen en vigtig symbolsk betydning som Sangbogen for de dansksindede sønderjyder, men i 1946 kom sidste udgave af Den blaa, og herefter gik man så efterhånden helt over til Højskolesangbogen.

Endnu i dag synges der i Sønderjylland. Når foredragsholdere fra resten af Danmark hører fællessangen til møder, bemærker de ofte, at den er kraftigere her!

Afrunding

Den sønderjyske fællessangs historie frem til i dag handler først og fremmest om den betydning, som den nationale fællessang havde for den dansksindede befolkningsdel i Sønderjylland og om Den blaa Sangbogs centrale placering.

